

PEDAGOGICAL BASIS OF INTERNATIONALIZATION OF THE PROFESSIONAL-METHODICAL TRAINING OF THE FUTURE ENGLISH LANGUAGE TEACHER

Turdaliyev Doston Sobirjon ugli

Doctoral student of Denov Institute of Entrepreneurship and Pedagogy

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11633487>

ARTICLE INFO

Received: 06th June 2024

Accepted: 12th June 2024

Online: 13th June 2024

KEYWORDS

Internationalization,
globalization, professional-
methodical training, foreign
languages, individual level,
strategy.

ABSTRACT

In this article, there are opinions about the essence and pedagogical foundations of the internationalization of professional-methodical training of future English language teachers in the process of higher education. Also, the internationalization of higher education will highlight the leading trends that define the value bases of modern higher education activities.

BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHISINING KASBIY-METODIK TAYYORGARLIGINI XALQAROLASHTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Turdaliyev Doston Sobirjon o'g'li

Denov tadbirkorlik va Pedagogika instituti doktoranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11633487>

ARTICLE INFO

Received: 06th June 2024

Accepted: 12th June 2024

Online: 13th June 2024

KEYWORDS

Xalqarolashtirish,
globallashuv, kasbiy-
metodik tayyorgarlik, chet
tillari, individual daraja,
strategiya.

ABSTRACT

Mazkur maqolada oliy ta'lim jarayonida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy-metodik tayyorgarligini xalqarolashtirishning mazmuni-mohiyati va pedagogik asoslari haqida fikr-mulohazalar yuritiladi. Shuningdek, oliy ta'limning baynalmilallashuvi zamonaviy oliy ta'lim faoliyatining qiymat asoslarini belgilaydigan yetakchi tendentsiyalar yoritib beriladi.

Kirish:

So'nggi o'n yilliklarda globallashuv va xalqarolashtirish jarayonlari zamonaviy oliy ta'limning rivojlanish vektorlarini belgilaydi, ularni yangi sharoitlarga moslashishga majbur qiladi, oliy ta'lim hamjamiyatining qadriyatlar tizimiga o'zgarishlar kiritadi.

Xalqarolashtirish tushunchasi zamonaviy jamiyatlarga ta'sir ko'rsatgan global iqtisodiy va madaniy o'zgarishlardan ancha oldin paydo bo'lgan. Xalqarolashtirish keng ma'noda ob'ektning o'z faoliyatining xalqaro o'lchoviga yo'nalishini aks ettiradi, masalan, oliy o'quv yurtlarining xalqaro yo'nalishda rivojlanish istagini anglatadi. Globallashuv va

xalqarolashtirish jarayonlari turli darajadagi hodisalar bilan bog'liq: agar globallashuv dunyo tizimlarini qamrab olsa, xalqarolashtirish quyi darajadagi hodisalarga, bizning holatlarimizda, oliy ta'limga ta'sir qiladi.

Globallashuv mamlakatlar o'rtasidagi madaniy, iqtisodiy va boshqa chegaralarning yo'q qilinishi, iqtisodiyot, bandlik va ta'lim sohalarida migratsiya oqimlarining ko'payishi bilan bog'liq. Iqtisodiy o'lchov globallashuv jarayoni uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bu intensiv xalqaro savdo, xizmatlarning harakatchanligi, shu jumladan ta'lim bilan bog'liq. Bilimga asoslangan iqtisodiyot boylikning asosiy manbai sifatida qaraladi [1].

P. Skott globallashuvni baynalmilallashtirishdan yuqori darajadagi hodisa deb hisoblash mumkin emasligining asosiy sabablarini keltiradi. Xususan, P. Skotning fikricha:

- xalqarolashtirish milliy chegaralar mavjudligini nazarda tutadi, globallashuv esa ularni rad etadi;
- xalqarolashtirish diplomatiya va madaniyatning yuqori olamlari orqali amalga oshiriladi, globallashuv asoslari ommaviy iste'mol va global kapitalizmning past dunyolarida ildiz otadi;
- xalqarolashtirish milliy davlatlarning mavjud turiga bog'liq, ko'payish tomon intiladi;
- globallashuv yangi kun tartibiga qaratilgan [5, 3-bet].

Globallashuvning zamonaviy oliy ta'limga ta'siri haqida gapirganda, J. Levin [12] ta'sirning 12 jihatini aniqladi:

- 1) xalqaro (talabalar, o'quv rejalari);
- 2) davlat sektorini moliyalashtirishni qisqartirish;
- 3) xususiy sektorda o'zaro aloqalar;
- 4) elektron texnologiyalar, Real vaqtda aloqa;
- 5) ishlash va samaradorlik;
- 6) tashqi raqobat;
- 7) qayta qurish;
- 8) ish sohasidagi o'zgarishlar (masalan, qo'shimcha ish);
- 9) davlatning aralashuvi;
- 10) hamkorlik;
- 11) kasbiy tayyorgarlik;
- 12) tovarlashtirish [12, p. 383; 13, p.434].

Globallashuv jarayonining jamiyatga, xususan, oliy ta'limga mumkin bo'lgan ta'siri muammosi qizg'in muhokama qilindi. Ba'zilarining fikriga ko'ra, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi, iqtisodiyot va bilimlarning o'zaro bog'liqligining oshishi natijasida globallashuv mamlakatlar va mintaqalar rivojlanishidagi tengsizliklarning yumshatilishiga va ijtimoiy keskinlikning pasayishiga olib keladi. Boshqalar globallashuv tobora kuchayib borayotgan differentsiatsiya, iqtisodiy tengsizlikning muhim salbiy omili bo'lishini ta'kidlaydilar [4, p.17].

Oliy ta'lim sohasidagi o'zgarishlar bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining oldiga yangi vazifalarni qo'yadi, ularning ahamiyati tufayli ko'plab bo'lajak ingliz tili o'qituvchilari buni "*oliy ta'lim muammolari*" deb atashadi. Bugungi kunda bunday muammolarga quyidagilar kiradi:

- massifikatsiya, ya'ni oliy ma'lumotga talab sezilarli darajada ortib bormoqda;

- pragmatizatsiya-oliy ta'limning maqsadlari va qadriyatlarini o'zgartirish;
- oliy ta'limning ijtimoiy tuzilish va ijtimoiy munosabatlardagi o'rni noaniqligi;
- davlatning o'zgaruvchan roli, oliy ta'lim sohasi uchun davlat javobgarligi ulushining pasayishi xavfi;
- bozorlashtirish, ya'ni oliy ta'lim sohasiga bozor munosabatlarini joriy etish;
- oliy ta'lim muassasalari o'rtasida tengsizlikning yuqori darajasi [4, 17-bet].

Ko'rib chiqilayotgan muammoning ahamiyati tadqiqotga qiziqish uyg'otdi. Bo'lajak ingliz tili o'qituvchisining kasbiy-metodik tayyorgarligini xalqarolashtirish bo'yicha ilmiy nashrlarning tahlili B. Kem va U. Teyshlarga o'z sharhida turli mamlakatlar tadqiqotchilari murojaat qiladigan yettita asosiy muammoni aniqlashga imkon berdi:

- talabalar va o'qituvchilarning harakatchanligi;
- oliy ta'lim tizimlarining o'zaro ta'siri;
- o'qitish, o'qitish va ilmiy tadqiqotlarni xalqarolashtirish;
- institutsionalizatsiya strategiyalari;
- bilimlarni uzatish;
- hamkorlik va raqobat;
- oliy ta'limning xalqaro o'lchovi bo'yicha milliy va millatlararo siyosat [11, p. 264].

Oliy ta'limni xalqarolashtirish jarayoni globallashtirish rivojlanishi bilan qo'shimcha turtki oldi. Xalqarolashtirish ijtimoiy hayotning turli sohalaridagi global o'zgarishlarga o'ziga xos reaksiya edi. Global kompetentsiyani shakllantirish zamonaviy oliy ta'limning asosiy maqsadi sifatida qaralmoqda [7]. Oliy ta'limni xalqarolashtirish yangilik emas. Mutaxassislar fikriga ko'ra, xalqarolashtirish belgilarini XIII asrda Parij va Boloniya universitetlarining faoliyatini tahlil qilish orqali topish mumkin.

Mutaxassislar ta'limni xalqarolashtirish va iqtisodiyotning globallashtirish jarayonlari o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rishadi. Ta'limni xalqarolashtirish (global ta'lim) o'quv jarayonida talabalar o'rtasida globallashtirish jamiyatda muvaffaqiyatli ishlash uchun zarur bo'lgan global kompetentsiyani shakllantirishga qaratilgan. Bunday mutaxassislarining yetishmasligi katta yo'qotishlarga olib keladi [7].

Ta'limni xalqarolashtirish tushunchasi vaqt o'tishi bilan ko'proq to'ldirildi. Dastlab, Yevropa universitetlarida ta'limni xalqarolashtirish faqat akademik harakatchanlikni (*xorijiy mamlakatlarga o'qitish va amaliyot o'tashni*), bilim, g'oyalar almashinuvini va boshqalarni nazarda tutgan. hozirgi vaqtda ta'limni xalqarolashtirish talabalarni globallashtirish muhitda hayotga tayyorlashga chaqiriladigan xalqaro akademik hamjamiyatni yaratish va rivojlantirishga qaratilgan barcha chora-tadbirlarning yig'indisi sifatida tushuniladi [10, 41 b].

Oliy ta'lim sohasida xalqarolashtirish turli shakllarga ega bo'lishi mumkin, bu esa ushbu jarayonning murakkabligini ko'rsatadi. J. Knight bilan [9, p. 24] "harakat"ga qarab oliy ta'limda xalqarolashtirish shakllarini tasniflashni taklif qiladi:

- odamlar-o'qituvchilar va talabalar harakatchanligi, shu jumladan chet el universitetlarida almashinuv va o'qitish;
- dasturlar-ta'lim dasturining bir mamlakatdan boshqasiga harakatchanligi;
- ta'lim olish imkoniyatini ta'minlaydigan provayderlar-institutlar;
- xizmatlar va loyihalar-tadqiqot yoki o'qitishga, o'quv rejalarini ishlab chiqishga, sifat menejmentiga yo'naltirilgan hamkorlikning turli shakllari.

Oliy ta'limning mavjud tadqiqotlari xalqarolashtirishni tushunishni soddalashtirish va uni yuqorida sanab o'tilgan yo'nalishlardan biriga qisqartirish tendentsiyasini belgilaydi.

Yagona ta'lim makonini shakllantirish kontekstida xalqaro ta'lim muhim ahamiyat kasb etadi, bu kelajakda millatlar o'rtasida ko'proq tushunishga imkon beradi, bu ayniqsa global o'zgarishlar davrida muhimdir. Xalqaro ta'lim samaradorligining ko'rsatkichlaridan biri bu madaniy xilma-xillikka nisbatan bag'rikenglik va hurmatga erishish imkonini beradi [14, p. 6]. Xalqaro ta'lim vositalaridan biri jismoniy va virtual harakatchanlikni ko'rib chiqishi mumkin.

Oliy ta'limni xalqarolashtirish bo'yicha tadqiqotlarda uning asosiy yo'nalishlari, darajalarini ajratishga urinishlar qilinmoqda. Ushbu tadqiqotlardan birida baynalmilallashtirishning quyidagi darajalari keltirilgan [8] (jadval. 1):

millatlararo darajalar	institutlararo darajalar
- global; - mintaqaviy; - milliy; - institutsional.	- fakultet/kafedra darajasi; - individual daraja.

1-jadval-xalqarolashtirish darajalari.

Oliy ta'limni xalqarolashtirish jarayoni tadqiqotchilari bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini kasbiy-metodik tayyorlashga yo'naltirish zarurligi to'g'risida xulosaga kelishdi.

Xulosa: Xulosa qilib shuni ta'kidlash kerakki, zamonaviy ta'lim jarayonida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini kasbiy metodik tayyorgarlikini xalqarolashtirish jarayonining ahamiyati, bu jamiyat rivojlanishining global tendentsiyalariga mos keladi. Biz oliy ta'lim talablariga to'liq javob beradigan yangi modeli qurilganiga guvoh bo'lamiz.

References:

1. Макбурни Г. Глобализация как политическая парадигма высшего образования // Высшее образование сегодня. 2001. № 1. С. 4755.
2. Налетова И.В., Федоров И.А. Имиджмейкинг университетского антрепренерства: монография. Тамбов: Изд-во Першина Р.В., 2006.
3. Налетова И.В., Прохоров А.В. Основные направления интернационализации высшего образования // Вопросы гуманитарных исследований: Сб. науч. трудов. Вып. 7. Актобе, 2009. С. 140-144.
4. Никольский В. Глобальное образование: пределы либерализации // Высшее образование в России. 2004. №8. С. 17-25.
5. Скотт П. Глобализация и университет // AlmaMater. 2000. №4. С. 3-8.
6. Altbach P.G., Knight J. The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities // Journal of Studies in International Education, Vol. 11 No. 3/4. Fall/Winter 2007. pp. 290-305.

7. Brustein W.I. The Global Campus: Challenges and Opportunities for Higher Education in North America // Journal of Studies in International Education. Fall/Winter 2007. Vol. 11. No. 3/4. pp. 382-391.
8. Gu Qing Maturity and Interculturality: Chinese Students' Experience in UK Higher Education// European Journal of Education. 2009. Vol. 44. No. 1. Part 1. pp. 37-52.
9. Ennew Ch. T. & Yang Fujia Foreign Universities in China: a Case Study // European Journal of Education. 2009. Vol. 44.No. 1.Part I. pp. 21-36.
10. Jong de H. & Teekens H. The Case of the University of Twente: Internationalization as Education Policy // Journal of Studies in International Education. 2003. Vol. 7. No.1. pp. 41-51.
11. Kehm B.M., Teichler U. Research on Internationalization in Higher Education // Journal of Studies in International Education. 2007. Vol. 11. No. 3/4. pp. 260-273.
12. Levin J.S. Missions and Structures: Bringing Clarity to Perceptions about Globalization and Higher Education in Canada// Higher Education. 1999. 37(4). pp. 377-399.
13. Mok Ka Ho Questing for Internationalization of Universities in Asia: Critical Reflections // Journal of Studies in International Education, Vol. 11. No. 3-4. Fall/Winter 2007. pp. 433-454.
14. Woolf M. Harmony and Dissonance in International Education: the Limits of Globalization // Journal of Studies in International Education. 2002. Vol. 6. No. 1. pp. 5-15.